

نقش شرکت‌های مشاور سرمایه‌گذاری در ارائه خدمات مدیریت ریسک

علی حبیبی

کارشناس مدیریت ریسک
شرکت مشاور سرمایه‌گذاری
ارزش‌پرداز آریان

برای تبیین نقش شرکت‌های مشاور سرمایه‌گذاری در ارائه خدمات مدیریت ریسک، ابتدا مروری بر مفهوم ریسک، انواع آن، تحلیل پدیده ریسک از منظر رابطه علی و معلولی داشته و سپس به اختصار فرایند مدیریت آن، ارائه می‌شود. در ادامه، فهرستی از مهم‌ترین خدمات مورد نیاز شرکت‌ها برای مدیریت ریسک را مرور خواهیم کرد. هم‌چنین با بیان مهم‌ترین ویژگی‌های شرکت‌های مشاور سرمایه‌گذاری و نقش آنها به تفکیک در ارائه خدمات مدیریت ریسک، تبیین خواهد شد.

مفهوم ریسک

رشد، توسعه و گسترش کسب و کار شرکت‌ها در حوزه‌های مختلف صنعت، خدمات و بازرگانی همراه با افزایش و به‌روزرسانی تکنولوژی‌ها، فرایندها و فعالیت‌ها از یک سو افزایش بهره‌وری و بازده مالی را برای آنها در پی داشته است و از سوی دیگر موجب افزایش مخاطرات مالی و غیرمالی شده است. این مخاطرات وضعیتی از عدم قطعیت تحقق اهداف پیش‌بینی

بورس، محل دریافت سود کوتاه مدت نیست

علی اسلامی بیدگلی هم طی سخنانی گفت: نگاه بلندمدت سرمایه‌گذاری باید در کل کشور حاکم شود. عضو هیأت مدیره کانون نهادهای سرمایه‌گذاری با بیان اینکه غیرقابل پیش‌بینی بودن متغیرهای کلان اقتصادی، یکی از چالش‌های اصلی بازار سهام است، گفت: اکنون به میزان آنچه بیش از قدرت خرید مردم است، تورم افزایش یافته و یکی از مهمترین مسائل این است که آیا تولیدکنندگان امکان انتقال این میزان تورم را بر مصرف‌کنندگان دارند یا خیر؟ اسلامی بیدگلی ادامه داد: اکنون مردم عادی به دلیل عدم دسترسی آنلاین در نقطه اوج قیمتی وارد سهام می‌شود که باید در این خصوص به مردم آموزش داده شود که بورس تنها محل دریافت سود کوتاه مدت نیست.

افزایش نرخ سود سپرده، تولید را غیر اقتصادی می‌کند امیرعلی سیفال‌الدین عضو سابق هیأت مدیره کانون نهادهای سرمایه‌گذاری ایران با اشاره به اینکه در صورت کنترل نرخ تورم، شاهد جهش اقتصادی در کشور خواهیم بود، گفت: اکنون اقتصاد جهانی رو به بهبود بوده و خوشبختانه بحران سوریه نیز در حال فروکش است.

وی ادامه داد: تحریم اخیر آمریکا علیه ایران بیشتر به زبان اروپا تمام شد و در صورت بازگشت شرایط جهان به روند رونق ایران به دوران درخشان باز خواهد گشت چرا که کشور ما در مسیر شرق و غرب زیرساخت‌های بسیار خوبی دارد. در این خصوص باید بسترسازی‌های لازم را انجام داد و از توان بخش خصوصی و منابع مالی در بازار سهام بهره‌برند به این شرط که امتیازهای بزرگ از جمله حمل‌ونقل را به این سرمایه‌گذاران بدهند. سیفال‌الدین با اشاره به اینکه نرخ سود بانک‌ها در صورت عبور از حد تعادل موجب غیراقتصادی کردن تولید می‌شود گفت: اکنون که آقای شاپور محمدی در معاونت اقتصادی وزارت اقتصاد است می‌توان همکاری‌های خوبی در این وزارتخانه و بازار سرمایه ایجاد کرد.

حضور بازارگردان باید الزامی شود

دکتر محمد جمالی، مدیرعامل تأمین سرمایه آرمان هم در نشست صبحانه کاری بازار سرمایه با یادآوری اینکه بازار سرمایه با فراز و نشیب‌هایی همراه بود، گفت: در بازار سهام ایران، افزایش جهانی قیمت کالا و نرخ ارز مهمترین عوامل تغییرات صنایع بزرگ بورسی به شمار می‌روند که محصولات پتروشیمی، نفت، فلزات و سیمان از جمله آن است. جمالی با اشاره به اینکه زمانی می‌توان انتظار بازدهی بسیار خوب از بازار سهام داشت که قیمت‌های جهانی یا نرخ ارز افزایش یابد، گفت: اکنون اقتصاد دنیا از رکود خارج شده و دولت جدید هم با سیاست‌های جدید در حوزه اقتصاد و سیاست موجب ایجاد ثبات نسبی در کشور شده است. وی گفت: پیش‌بینی از چشم‌انداز بازار سهام، رشد فراتر از نرخ تورم است و بسیاری از شرکت‌های بزرگ با توجه به تعدیل مثبت خود در آینده، وضعیت مناسبی خواهند داشت.

وی با تأکید بر اینکه اکنون بازار فعلی با ثبات و قابل اتکا است، تصریح کرد: به عنوان مثال، در صنعت سیمان افزایش نرخ گاز از ۷۰ به ۱۰۰ تومان پیش‌بینی شده بود و در صورت افزایش نرخ سیمان تعدیل مثبت برای صنعت را فراهم می‌کند؛ در صنعت پتروشیمی، پالایشگاه‌ها، معدنی و فلزی نیز وضعیت کلی خوب است. جمالی درباره چشم‌انداز آینده بازار سرمایه تصریح کرد: بازدهی کلی بازار در آینده با توجه به شرایط پیش‌رو در محدوده ۳۰ تا ۴۰ درصد خواهد بود و در این میان به متولیان بازار نیز پیشنهاد کرد که برای ۵۰ شرکتی که بیشترین سهام شناور و ارزش بازار را دارند، دامنه نوسان و حجم مینا را بردارند. مدیرعامل تأمین سرمایه آرمان در پایان تأکید کرد: همچنین برای نهادهای حاضر در بورس باید بازارگردان وجود داشته باشد تا در چنین شرایطی نقش آفرینی کند؛ اکنون حرکت صندوق توسعه بازار با مأموریت سرمایه‌گذاران در تضاد است و باید هر شرکت به صورت اختصاصی برای خود بازارگردان داشته و حضور بازارگردان باید الزامی شود.

بوردس

فروردین ماه ۱۳۹۲
شماره ۱۱۰

مثال، مهم‌ترین ریسک‌های در معرض شرکت‌ها و موسسات مالی ریسک‌های اعتباری، نقدینگی، نرخ سود و عملیاتی است. حال آن که ریسک پروژه و عملیاتی برای شرکت‌های پیمانکاری مهم‌تر تلقی می‌شود. جدای از آن که ریسک‌ها چگونه و بر اساس چه معیارهایی دسته‌بندی می‌شوند، منطق تحلیل گزاره‌های ریسک به یک شکل است. پدیده ریسک بر اساس ساختاری علی و معلولی تحلیل می‌شود، به گونه‌ای که وجود برخی از خطرات داخلی و بیرونی همانند خلاهای قانونی یا ضعف دانش و مهارت پرسنل، منجر به بروز رخدادهایی همانند تخلفات قانونی و انجام اشتباه عملیات شرکت می‌شود که اثرات مالی و غیر مالی مانند پرداخت جریمه‌ها و هزینه بازانجام عملیات به دنبال خواهند داشت.

فرایند مدیریت ریسک بنگاه

یکی از زمینه‌های افزایش عملکرد مالی شرکت‌ها در شرایط کسب و کار رقابتی، میزان توفیق آنها در مدیریت و کنترل ریسک‌های مهم و کلیدی خود است. مدیریت ریسک در واقع، فرایند شناسایی، ارزیابی، پایش و در نهایت اتخاذ تصمیمات مدیریتی برای کاهش، اجتناب، پوشش یا پذیرش اکسپوزهای ریسک شرکت به انواع زیان‌هاست. به عبارت دیگر، هدف اصلی مدیریت ریسک تداوم فعالیت‌های شرکت با تمرکز بر سودآوری پایدار در شرایط وجود نااطمینانی‌های محیط داخلی و بیرونی شرکت است. مساله حمایت و حراست از حقوق ذی‌نفعان به قدری حائز اهمیت است که برای مقوله مدیریت ریسک از سوی نهادهای بین‌المللی مقررات لازم‌الاجرا و همچنین مستنداتی رهنمودی، وضع شده است. به عنوان مثال، کمیته بال مقرراتی را با عناوین بال ۲۰۱ و ۳ برای مدیریت ریسک اعتباری، بازار، عملیاتی و نقدینگی ارائه داده است. بانک مرکزی و سازمان بورس نیز بخشنامه‌های به صورتی کاملاً محدود به بانک‌ها و شرکت‌های بورسی ارائه داده‌اند.

اجزای مدیریت ریسک بنگاه

برای پیاده سازی فرایندهای مدیریت ریسک در شرکت‌ها باید زیرساخت‌های لازم، فراهم شود. این زیرساخت‌ها را می‌توان در ۴ بعد مطرح کرد. نخست، ایجاد زبان و تعریف مشترک از ریسک در تمامی سطوح بنگاه است؛ به گونه‌ای که تمامی سطوح اجرایی و عملیاتی شرکت از ریسک تلقی و برداشتی واحد داشته باشند. گام دوم، تعریف اشتها و ظرفیت تحمل ریسک، براساس سیاست‌ها و چشم انداز شرکت در حوزه کسب و کار است. از این رو، شرکت به درستی موضع خود را در قبال هر یک از ریسک‌ها تعیین می‌کند. به عنوان مثال، بیشینه زیان قابل تحمل بر سبد سرمایه‌گذاری شرکت در بازار در یک دوره زمانی مشخص، نمونه‌ای از بیانیه اشتها یا تحمل پذیری ریسک بازار است. در گام سوم، مدیران ارشد شرکت برای اجرای فعالیت‌های مدیریت ریسک در فعالیت‌های روزانه خود، ساختار حاکمیت شرکتی مناسب آن را از طریق تعریف ساختار سازمانی و شرح وظایف دقیق تک‌تک کارکنان در این حوزه باید تعریف تا از این رهیافت هر یک از افراد به درستی نقش خود را در این حوزه ایفا کنند. در گام چهارم، باید فرهنگ ریسک به عنوان اهمی برای نهادینه کردن رفتارهای کارکنان در راستای پذیرش وظایف محوله مدیریت ریسک در فعالیت‌های روزانه خود به درستی ترویج شود. بعد از فراهم شدن زیرساخت‌ها، ابزارهای مدیریت ریسک باید به گونه‌ای اطلاعات مورد نیاز مدیریت را برای اتخاذ تصمیمات مبتنی بر ریسک فراهم کند. بسته به حوزه‌های متفاوت ریسک در شرکت، ابزارهای متفاوتی می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. این ابزارها، مجهز به پایگاه داده‌های اطلاعات ریسک، موتورهای تحلیل اطلاعات و همچنین هسته‌های گزارش ساز برای مدیران ارشد است.

چالش‌ها و محرک‌های ریسک در ایران

مختصات خاص محیط کسب و کار شرکت‌ها در ایران، چالش‌های بسیاری

شده برای شرکت‌ها به همراه دارد که به آن ریسک می‌گویند. تعاریف و تعبیر متعددی از قبیل احتمال رخداد پیامدهای نامطلوب، زیان مورد انتظار و یا به طور کلی تمامی عواملی که بر توانایی بنگاه در تحقق اهداف ترسیم شده تاثیر گذار خواهد بود، برای ریسک بیان می‌شود. از آنجا که ریسک به عنوان بخشی از نتیجه انجام فعالیت‌ها تلقی می‌شود، بنابراین ریسک در تمامی فعالیت‌های هر کسب‌وکاری وجود داشته و جزئی ذاتی از آنها، محسوب می‌شود.

تحلیل ریسک

مبتنی بر این ایده، ریسک‌های بنگاه بر حسب تنوع فرایندهای کسب و کار به دسته‌های مختلفی طبقه‌بندی می‌شود. به عنوان مثال ریسک‌های اعتباری، بازار، عملیاتی، نقدینگی، کسب و کار، شهرت، پروژه، تطبیق، حقوقی، سیاسی، نرخ ارز، نرخ سود و... همگی از تقسیم‌بندی‌های ریسک‌های بنگاه‌های اقتصادی، محسوب می‌شوند. حسب اینکه فعالیت اصلی شرکت در کدام بخش متمرکز باشد، اهمیت اولویت‌های پرداختن به ریسک‌ها متفاوت می‌شود. به عنوان

را برای آنان در حوزه سودآوری پدید آورده، به گونه‌ای که اهمیت مدیریت ریسک را برای مدیران ارشد این بنگاه‌ها بیش از پیش، روشن ساخته است. شاهد مثال‌های زیادی برای این معضل می‌توان ارائه داد. به عنوان مثال، تحریم‌های بین‌المللی، نوسانات نرخ ارز، تورم و نوسانات نرخ سودهای بانکی، نرخ پایین اشتغال و بهره‌وری، رشد حجم بالای معوقات بانکی، نبود دانش فنی در بسیاری از حوزه‌های صنعت و تولید، فرایندهای اداری پیچیده، نرخ پایین استفاده از فن آوری اطلاعات در محیط کسب و کار از جمله محرکه‌های اقتصادی و سیاسی است. از سوی دیگر، نبود سندها و قوانین بالادستی برای حمایت از ذی نفعان و سهامداران شرکت‌ها، منفعل بودن برخی دستگاه‌های نظارتی در انتشار مقررات حرفه‌ای در زمینه کنترل و مدیریت ریسک و از همه مهم‌تر فقدان یا کمبود نیروی انسانی کارآمد و به روز برای طراحی و پیاده‌سازی روش‌های مدیریت ریسک، از مهم‌ترین چالش‌ها و معضلات موجود در مسیر توسعه سیستم‌های مدیریت ریسک به شمار می‌رود.

خدمات مدیریت ریسک

این خدمات، مطابق آنچه در دو بحث زیرساخت‌ها و ابزارهای مورد نیاز مدیریت اجرایی ریسک بیان شد، ارائه می‌شود.

خدمات مورد نیاز برای بسترسازی اجرای فرایندهای مدیریت ریسک:

- تحلیل، بررسی و پایش محیط کسب و کار، فرایندها و فعالیت‌های عملیاتی شرکت؛
- اولویت و دسته‌بندی ریسک‌های بنگاه و بیان مصادیق آنها؛
- ارائه زبانی مشترک از ادبیات ریسک در تمامی سطوح شرکت؛
- تعریف بیانیه اشتها و تحمل‌پذیری ریسک شرکت مبتنی بر ترجیحات تمامی ذی نفعان؛
- تعریف هرم حاکمیتی ریسک منطبق با ساختار حاکمیت شرکتی؛
- تعریف نقش و وظیفه هر یک از واحدها و کارکنان داخلی شرکت در راستای اعمال مدیریت یکپارچه ریسک؛
- ارائه روش‌هایی برای ترویج و نهادینه کردن فرهنگ ریسک در تمامی ابعاد سازمان.

خدمات مورد نیاز شرکت‌ها برای اجرای مدیریت ریسک در شرکت:

- تعریف فرایندهای بهینه جمع‌آوری داده‌های ریسک مبتنی بر فرایندهای کاری و جاری شرکت؛
- ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک‌ها بر اساس روش‌های متناسب با نمایه ریسک شرکت؛
- تعریف دقیق انواع گزارش‌های مدیریتی بر اساس تحلیل‌ها و محاسبات انجام شده (به بیان دیگر، چه گزارشی، برای چه کسی و در چه دوره‌های زمانی باید تهیه شود)؛
- بیان راهبردها در خصوص پذیرش، اجتناب، انتقال ریسک بر اساس تحلیل نتایج به دست آمده؛
- تهیه و بومی‌سازی سیستم‌های مدیریت ریسک برای شرکت؛
- پیشنهاد اصلاح و بهبود فرایندهای کاری شرکت بعد از تحلیل نتایج ریسک.

نقش برجسته شرکت‌های مشاور سرمایه‌گذاری در مدیریت ریسک

تاکنون در مورد ریسک و نحوه مدیریت آن و هم چنین چالش‌های موجود در کشور که ضرورت پرداختن شرکت‌ها را به سمت و سوی استقرار فرایندها و فعالیت‌های مرتبط با آن ترغیب می‌کند، بحث شد. حال با ارائه تحلیل‌هایی نقش پررنگ شرکت‌های مشاور سرمایه‌گذاری در این حوزه بیان می‌شود.

• اساسنامه و ماموریت

به طور خلاصه ماموریت اصلی شرکت‌های مشاور سرمایه‌گذاری «بررسی فرصت‌های سرمایه‌گذاری برای افراد اعم از حقیقی و حقوقی با در نظر گرفتن اشتباهات ریسک آنهاست». بنابراین پرداختن به مقوله ریسک‌های در معرض شرکت‌ها جزو ماهیت اصلی کاری این شرکت‌هاست، به گونه‌ای که در اساسنامه آنها به صراحت بندی در مورد مشاوره در زمینه مدیریت ریسک، قید شده است.

• تخصص در تحلیل صنایع و شرکت‌ها

اساس تحلیل ریسک‌های مختلف و ارائه برنامه‌های راهبردی و دقیق مدیریت ریسک برای شرکت‌ها، آشنایی با جزئیات فرایندها و فعالیت‌های آنهاست. از آنجا که یکی از ماموریت‌های اصلی شرکت‌های مشاور سرمایه‌گذاری، تحلیل صنایع، فرصت‌های سرمایه‌گذاری و همچنین ارزش‌گذاری شرکت‌هاست، بنابراین تسلط بسیار زیادی با فعالیت‌ها و فرایندهای جاری کسب و کارهای مختلف وجود دارد.

• ترکیب نیروهای انسانی متخصص و کارآمد

مدیریت ریسک بنگاه‌ها، دانشی بین رشته‌ای است که تخصص‌هایی در زمینه: مالی، حسابداری، بانکی، ریاضی و فن آوری اطلاعات، نیاز دارد. از طرفی، زمینه‌های کاری شرکت مشاور سرمایه‌گذاری به گونه‌ای است که ظرفیت استفاده از این تخصص‌ها در آن وجود دارد. نقش اصلی این نیروها، در شرایطی که دانش لازم در کشور برای پیاده‌سازی سیستم‌های پیشرفته مدیریت ریسک وجود ندارد، تولید و بومی‌سازی دانش مدیریت ریسک منطبق با شرایط و محدودیت‌های داخلی است.

• پردازش داده‌ها

یکی از مهم‌ترین ابعاد مدیریت ریسک، تهیه و ساخت داده‌های مرتبط با ریسک است، چرا که جمع‌آوری داده‌های معتبر در این زمینه بسیار پرهزینه است. اساساً یکی از دلایلی که مقوله مدیریت ریسک تا حد زیادی نوظا تلقی می‌شود، ناتوانی شرکت‌ها در تهیه و تحلیل داده‌های مرتبط با ریسک است. بسیاری از داده‌های مرتبط با ریسک‌ها بازار، اعتباری، نقدینگی و حتی عملیاتی را می‌توان با پردازش پیشرفته داده‌های شرکت‌ها استخراج کرد. از همین رو، شرکت مشاور سرمایه‌گذاری در صورتی که توانمندی لازم در زمینه پردازش داده‌های صنعت را در خود ایجاد کند، به طور ویژه می‌تواند در حوزه ارائه خدمات مدیریت ریسک موثر باشد.

• طراحی نرم افزارهای مختص ریسک

یکی از مهم‌ترین دلایل شکست معهود سیستم‌های مدیریت ریسک ارائه شده در صنعت مدیریت ریسک کشور، تهیه و طراحی و ارائه آنها از نسوی افرادی غیر آشنا با حوزه مدیریت ریسک است. چرا که در طراحی این نرم افزارها، فرایندهای مدیریت ریسک مطابق با شرایط و محدودیت‌های داخلی طراحی نشده و تنها در بردارنده چندین عملیات از طریق الگوبرداری از نمونه‌های مشابه خارجی است. از این رو، شرکت مشاور سرمایه‌گذاری با انجام تحلیل مرتبط با حوزه‌های مختلف ریسک بنگاه، توانمندی اجرایی کردن فرایندهای مدیریت ریسک را در قالب نرم افزارهای جامع دارد.

جمع بندی

در این مقاله با تبیین مفاهیم مدیریت ریسک و آنچه به عنوان خدمات مدیریت ریسک باید به شرکت‌ها ارائه شود، به بررسی نقش برجسته شرکت‌های مشاور سرمایه‌گذاری به عنوان یکی از مهم‌ترین شرکت‌هایی که توانمندی ارائه خدمات ریسک را دارند، پرداخته شد. این توانمندی برآمده از ماهیت تشکیل این شرکت‌ها برای گسترش خدمات سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف صنعتی و خدماتی و هم چنین ترکیب نیروهای سطح بالایی است که در این شرکت‌ها به کار گرفته می‌شوند. از سوی دیگر، ویژگی‌های سیستم‌های مدیریت ریسک که برای اجرایی شدن، نیازمند تولید و بومی‌سازی دانش مرتبط با آن با ترکیب اطلاعات چندین رشته است.